

Szczęśliwego Nowego Roku! Polskie tradycje i zwyczaje noworoczne

Święto Nowego Roku jest dniem szczególnie ważnym dla wszystkich. W czasie tego wydarzenia życzymy sobie nawzajem wszelkiej pomyślności, zdrowia i szczęścia kończąc poprzedni rok dobrą sylwestrową zabawą w gronie najbliższych oraz przyjaciół. Jednak w polskiej tradycji świątecznej przez długie lata święto nie było szczególnie obchodzone, lecz wiązało się ściśle z Bożym Narodzeniem, a pochodzenie obchodów noworocznych, które z czasem się w Polsce przyjęły, sięga czasów antycznych i kalendarzy rzymskich.

Święto Nowego Roku, a ustanowienie kalendarza juliańskiego oraz gregoriańskiego

Powszechnie wszystkim znane święto Nowego Roku wywodzi się z czasów starożytnego Rzymu, a szczególnie kalendarza oficjalnych rzymskich świąt religijnych i państwowych. Wiąże się ono ze świętem boga Janusa, które rozpoczynało kalendarz, gdyż był to dzień pierwszego Januara, czyli stycznia.

W 46 r. przed Chrystusem został ustanowiony jako obowiązujący kalendarz rzymski, kalendarz juliański, nazwany na cześć Juliusza Cezara, jego reformatora. Do dzisiaj święta wg niego obchodzą wyznawcy kościołów wschodnich: prawosławni oraz grekokatolicy. Dopiero w 1583 r. n.e. kalendarz został ponownie zmieniony przez papieża Grzegorza XIII i jest znany jako gregoriański, który nawiązuje do imienia jego twórcy. W Polsce nowowprowadzony kalendarz obowiązuje od 1586 r., lecz Nowy Rok jako oddzielne święto zostało wyodrębnione dopiero w XVII w.

Staropolskie zwyczaje noworoczne

Od czasów XVI w. w Polsce obchodom święta Nowego Roku towarzyszyły zwyczaje związane w głównej mierze z jedzeniem, dostatkiem oraz przede wszystkim szczęściem na przyszły rok. Jako, że zwyczaje noworoczne mają swoje głębokie korzenie w słowiańskich oraz rzymskich obrzędach były one swego rodzaju dążeniem do osiągnięcia pomyślności, bogactwa oraz obfitości.

W niektórych regionach Polski o północy gospodarze pukali do uli w swych pasiekach, mówiąc: „budźcie się pszczołki, róbcie miód i воск, już czas na was”. Z ubiegłorocznymi kłopotami, niepowodzeniami czy zmartwieniami żegnano się paląc snopek słomy na podwórku. Święto Nowego Roku było czasem kiedy ludzie, wierni tradycji, starali się, aby tego dnia nie brakowało jedzenia. Dowodem na zapewnienie sobie dostatku był leżący na stole nie napoczęty bochen świeżego chleba, który miał strzec domowników przed biedą i głodem. Chleb był w tym dniu „być przysłonięty obrusem gotowy na przyjęcie gościa i ubogiego”. Również z tego powodu noworoczny świąteczny obiad był obfity.

W przeszłości Nowy Rok był obchodzony w podobny sposób do Bożego Narodzenia. Domowników odwiedzali kolędnicy, którzy oprócz śpiewania pieśni, życzyli każdemu pomyślności, troski o zdrowie, obfitych zbiorów.

Huczny Nowy Rok oraz szczególna moc życzeń

Podobnie jak współcześnie, Nowy Rok był witany hucznie. Towarzyszyły temu huk wystrzałów broni palnej (szlachta używała rusznic) oraz strzelanie z bicia. Miało to służyć wypędzeniu starego roku, który miał ustąpić miejsca nadchodzącemu, nowemu rokowi. Zanim wybije północ na zegarze głośno walono w blachy, dzwoniono blaszanymi puszkami. Wszelkie wiwaty również były wróżbą, która miała odstraszyć pioruny od domu oraz chronić ludzi od wszelkich chorób.

Nie należy również zapominać, że nasi przodkowie przywiązywali olbrzymią wagę do życzeń. Musiały być one złożone osobiście, a adresat odwzajemniał je zapraszając na noworoczny obiad. Ich waga była o tyle istotna, ponieważ było przyjęte, że życzenia złożone ze szczerego serca zawsze musiały się spełnić.

Część ze wspomnianych zwyczajów przetrwała do dzisiaj, niektóre zostały zapomniane, lecz kultywowane przez nielicznych. Jednak w tym szczególnym dniu najważniejsze jest, by życzyć sobie wszystkiego co najlepsze, a biorąc pod uwagę czasy, w których obecnie żyjemy, wytrwać w zdrowiu, które pozwoli nam cieszyć się życiem w Nowym Roku 2021.

oprac. Cezary Rutkowski

na podst.: Muzeum-radom.pl,

tekst: „Zwyczaj i obrzędy noworoczne”,

Modzelewski T., „Tradycje sylwestrowe i noworoczne”, 19.12.2014, Przegląd Socjalistyczny, repozytorium Wyższej Szkoły Biznesu – National Louis University

